

Náučný chodník Duby v Kováčovej

Kraj:	Banskobystrický
Okres:	Zvolen
Geomorfologická jednotka:	Kremnické vrchy
Geologická jednotka:	sopečné pohorie (v mieste chodníka neogénne fluviálne štrky)
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Kováčová, obecný úrad a pešo 1,3 km (prevýšenie 73 m) na západ do chatovej oblasti
Východisko:	Kováčová, chatová oblasť (neďaleko Liečebno-rekreačného zariadenia ZVJS Kováčová)
Trasa:	Kováčová: v rámci chatovej oblasti pri LRZ ZVJS Kováčová
Dĺžka, prevýšenie:	0,5 km, prevýšenie 10 m
Čas prechodu:	0,5 h
Počet zastávok:	4
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, ochranárske

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: žiadna

Rok otvorenia: 2017

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je; virtuálna prechádzka na stránke DUBY v Kováčovej. Náučný chodník

Kontakt: ŠOP SR-Správa CHKO Poľana, ul. J. M. Hurbana 20, 960 01 Zvolen, tel. 045 / 5334 834

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný ako lokalita geovednej exkurzie, napr. ako doplnok k náučnému chodníku Boky v Budči.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Kováčová. Obec severozápadne od Zvolena na styku Zvolenskej kotliny a Kremnických vrchov popri Kováčovskom potoku. Prvá písomná správa je z roku 1254. Patrila zvolenskému panstvu, spravovaného do konca 14. storočia z Pustého hradu a potom z novo postaveného gotického zámku v meste. Pôvodná obec sa nachádzala na vršku asi 1,5 km západnejšie v lokalite, ktorá sa dnes nazýva Stará Kováčová. Na rozhraní 16. a 17. storočia sa obyvateľstvo, ktoré sa živilo poľnohospodárstvom a prácou v lese, presídlilo do súčasnej polohy. V okolí obce sa v druhej polovici 19. storočia ťažil lignit. Počas prieskumu pri vyhľadávaní jeho nových ložísk tu v roku 1898 v hĺbke 405 m navrtali termálnu minerálnu vodu. Vrt so svojimi 50 l/s patrí k najvýdatnejším na Slovensku. Najprv pri ňom vznikli malé kúpele a v roku 1969 prvé termálne kúpalisko. Voda sa ukázala ako prospešná pri liečbe pohybového ústrojenstva ale i nervových chorôb, chorôb tráviaceho ústrojenstva, chorôb z poruchy látkovej výmeny a žliaz s vnútornou sekréciou, chorôb obličiek, močových ciest a ženských chorôb, čo viedlo k rozvoju kúpeľníctva. V rokoch 1977 - 1987 bol vybudovaný Rehabilitačný liečebný ústav, od roku 1996 **Národné rehabilitačné centrum** - vysoko špecializovaný odborný liečebný ústav s celoslovenskou pôsobnosťou na liečbu pacientov po úrazoch chrbtice s poškodením miechy, polytraumách, amputáciách či iných náročných operáciách pohybovej sústavy. Termálna, hypotonická, minerálna, síranovo-hydrouhličitanová, vápenato-horečnatá voda má vo vrte teplotu 48,5 °C, v kúpeľných bazénoch 39 °C a v bazénoch celoročne prevádzkovaného **aquaparku Holidaypark Kováčová**, ktorý vznikol v roku 2013 prebudovaním pôvodného termálneho kúpaliska, 26 - 38 °C.

Chránené stromy DUBY v Kováčovej. Dva mohutné duby letné (*Quercus robur*) v chatovej oblasti B západne od centra Kováčovej na juhovýchodnom úpätí Kremnických vrchov, pozostatky pôvodného lesa, vyhlásené za chránené v roku 1987. Ich vek sa odhaduje na viac ako 200 rokov. Dosahujú výšku vyše 20 m a obvod kmeňa vyše 400 cm. Blízky, pôvodne tiež chránený mohutný exemplár duba zimného (*Quercus petraea*) je odumretý. **Dub letný** je listnatý strom s rozložitou korunou, tmavosivou, hrubo rozpukanou kôrou, laločnatými listami, dorastajúci do výšky 40 m a dožívajúci sa až vyše tisíc rokov. Kvitne v apríli - máji, plodom je žalud' na 3 - 7 cm dlhej stopke (u duba zimného je zakrpatená až chýba). Prirodzene sa vyskytuje v Európe, Malej Ázii, na Kaukaze a miestami v severnej Afrike. K najstarším na Slovensku patrí vyše 800-ročný dub letný v Dubinnom (pri Bardejove) s výškou 25 m, obvodom kmeňa pri zemi viac ako 12 m (v prsnej výške viac ako 7 m) či vyše 400-ročný Koháryho dub v lese medzi obcami Kráľovce-Krnišov a Hontianske Nemce - cieľ náučného chodníka Koháryho dub.

Fuzáč veľký (*Cerambyx cerdo*). Chrobák, druhý najväčší fuzáč žijúci na Slovensku s 24 - 54 mm dlhým telom, kedysi veľmi hojný, s veľkým areálom výskytu v rámci takmer celej kontinentálnej

Európy (s výnimkou severnej). Na Slovensku osídľuje najmä teplé dúbavy a lužné lesy nížin (Pomoravie, Podunajsko) a kotlín a južných predhorí nižších pohorí. Celý je leskločierny, len krovky sú na konci hnedočierné až hnedé, na hlave má mohutné hryzadlá. Tykadlá samčekov sú približne dvakrát dlhšie ako telo, u samičiek siahajú po koniec kroviek. Vajíčka samičky kladú do štrbín v kôre stojacich starých, ale živých dubov (pozorovaný bol aj v bukoch, hraboch, brestoch a jaseňoch), v ktorých dreve sa vyvíja tri, výnimočne až päť rokov. Aktívne sú najmä v podvečer. Ich počet znižujú vtáky (ďatle a i.), parazitické blanokřídlowce a hubovité choroby. Je druhom európskeho významu.

Kremnické vrchy. Pohorie na strednom Slovensku zhruba medzi Hornou Štubňou, Novou Lehotou, Žiarom nad Hronom, Budčou a Králikmi na severnom okraji vulkanitmi budovaného Slovenského stredohoria, v rámci ktorých susedí na západe s Vtáčnikom, na juhu Žiarskou kotlinou, Štiavnickými vrchmi, Pliešovskou kotlinou a Javorím a na východe so Zvolenskou kotlinou. Od severu hraničí s celkami Fatransko-tatranskej oblasti: Starohorskými vrchmi, Veľkou Fatrou, Turčianskou kotlinou, Žiarom a Hornonitrianskou kotlinou. Geologické podložie tvoria prevažne neogénne andezity lávových prúdov a ich pyroklastiká a epiklastické brekcie a konglomeráty, v južnej časti aj ryolity (oblasť Starej Kremničky) či neogénne fluviálne štrky a piesčité štrky s preplástkami ílov (okolo Pitelovej) a pleistocénne fluviálne terasové štrkopiesky (Šibeničný vrch). Reliéf je vrchovinový a hornatinový s hlbokými dolinami so strmými až skalnatými svahmi, lokálne v najvyšších častiach (okolo Kunešova, na severe Flochová 1 318 m n. m., východne od Kremnice Kremnický štít 1 008 m n. m.) plochejší s charakterom pahorkatiny. Neogénna vulkanická aktivita a neskoršie tektonické pohyby podmienili výskyt významných rudných ložísk (drahých kovov, ortuti a i., Kremnické Bane, Malachov) a zdrojov rôznych surovín (keramické materiály, stavebný kameň). Geologická stavba je tiež príčinou hojných zosuvov. V pohorí pramenia významné vodné toky povodia Váhu a najmä Hrona, napr. Turiec, Kremnický potok, Tajovský potok. Z veľkej časti je pokryté nepôvodnými lesmi. V jeho vnútri leží okrem banského mesta Kremnice okolo dvadsať obcí, v ich okolí sú často rozľahlé lúky a pasienky. Pohorie stredom pretína železničná trať Zvolen - Kremnica - Diviaky.

Názvy informačných panelov

1. Náučný chodník Duby v Kováčovej (*dva panely*)

Doplňkové informačné tabuľky

1. CHS Dub letný I.
2. CHS Dub letný II.
3. Torzo duba

Informačné panely a tabuľky v teréne nie sú číslované a tabuľky neobsahujú názov náučného chodníka.

